

Uwagi do projektu podstawy programowej w sprawie edukacji czytelniczej i medialnej oraz udziału bibliotek szkolnych w procesie dydaktyczno-wychowawczym

Szkoła na każdym etapie edukacyjnym powinna posiadać dobrze zaopatrzoną bibliotekę - solidny warsztat pracy dla uczniów i nauczycieli. To jedyna pracownia interdyscyplinarna, która oferując tradycyjne zbiory i nowoczesne urządzenia do wyszukiwania i selekcjonowania informacji, daje gwarancję pełnej realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych szkoły. Gwarantem zaś, świadomego gromadzenia, wszechstronnego opracowania i wskazania możliwości efektywnego wykorzystania tej bazy jest odpowiednio przygotowany nauczyciel bibliotekarz.

Biblioteka szkolna traktowana, nie tylko z nazwy, jako centrum informacji szkoły najczęściej jest miejscem realizacji indywidualnych potrzeb czytelników. Rzadkie są przypadki, kiedy nauczyciel bibliotekarz ma szansę pracować z całymi klasami, by systematycznie prowadzić uczniów po ścieżkach edukacji czytelniczej i medialnej. Nie umieszczenie w projekcie nowej podstawy programowej zapisu o konieczności, czy choć przydatności prowadzenia takich działań **w formie cyklu lekcji, modułów, czy fakultetów** pozbawia nauczyciela bibliotekarza możliwości kształtowania samodzielnego, odpowiedzialnego i kreatywnego czytelnika. Tak wyedukowany uczeń mógłby z powodzeniem przyswoić w bibliotece wiedzę i umiejętności wykorzystywać i doskonalić w czasie zajęć z innych przedmiotów na kolejnych etapach edukacyjnych i w dorosłym życiu.

Dbłość o jedną wydzieloną pracownię ogólnopredmiotową może procentować podniesieniem jakości pracy całej szkoły. Nie tworzymy małych biblioteczek! Duży naprawdę może więcej!

Zapisanie w projekcie podstawy programowej treści przydzielonych do realizacji w bibliotece szkolnej przez nauczyciela bibliotekarza jest logiczną konsekwencją moich argumentów.

Najważniejsze propozycje do projektu podstawy programowej to:

Edukacja czytelnicza

Czytanie jest podstawową umiejętnością niezbędną do satysfakcjonującego uczestniczenia we współczesnym świecie. To pierwszy etap, bez którego nie sposób rozpoczynać następnych. O ile polonista wykształci tę sprawność, informatyk nauczy przetwarzać słowa, plastyk je namaluje, a muzyk wyśpiewa, to nauczyciel bibliotekarz umieści je w szerszym kontekście kulturowym, pokaże przykłady, zmotywuje ucznia do zgłębiania i poznawania zapisanego świata. Dysponując ciekawą, ciągle uaktualnianą ofertą ma szansę zdiagnozować, ukierunkować i zaspokoić potrzeby czytelnicze w przyjaznym, pozbawionym obawy przed ocenianiem, „zawsze dostępnym” otoczeniu biblioteki szkolnej.

Kultura czytelnicza nie jest cechą wrodzoną. Rozumiana jako system zachowań czytelniczych, umożliwiających człowiekowi wykorzystywanie przekazów piśmienniczych w samorealizacji, musi być ciągle budowana i wzmacniana. Obok środowiska społecznego, to właśnie szkoła odgrywa wyjątkową rolę w edukacji czytelniczej społeczeństwa poprzez stworzenie każdemu uczniowi możliwości kontaktu ze słowem drukowanym i włączenie tej edukacji w system dydaktyczno-wychowawczy.

Szczególnie w okresie wczesnoszkolnym ważne jest celowe i planowe przekonywanie dziecka do czytelnictwa, nie przy okazji wyrwykowych działań na różnych przedmiotach, ani akcją typu: „Cała Polska czyta dzieciom”. Wszechobecna cywilizacja obrazkowa nie uzupełniana innymi bodźcami, czyni spustoszenie powodując nierównomierny rozwój półkul mózgowych. Czytanie poszerza pola odniesień do obrazów. Systematyczne doskonalenie tej umiejętności, nie przez przypadkowe osoby, ale kompetentnych nauczycieli bibliotekarzy, powinno być zagwarantowane w podstawie programowej.

Samokształcenie

Ten istotny element przygotowania ucznia do samodzielności mógłby być wprowadzony już w II etapie edukacji. Poszczególne treści realizowane i wytrenowane w bibliotece szkolnej mogłyby być zastosowane w innych przedmiotach i polach działalności ucznia. Niektóre z oczekiwanych **kompetencji** to:

- samodzielny dobór źródeł
- umiejętność korzystania z tradycyjnych i elektronicznych materiałów edukacyjnych
- stosowanie technik pracy umysłowej w celu doskonalenia sprawności czytania, rozumienia i zapamiętywania informacji (mnemotechnika, mapy myśli, trening pamięci)
- przygotowanie do świadomej oceny, selekcji i wartościowania różnych przekazów
- samodzielne opracowanie informacji w różnych formach (tabele, wykresy, prezentacje, streszczenia)

Główną zaletą realizacji cyklu zajęć wprowadzających do samokształcenia przez nauczyciela bibliotekarza jest odejście od encyklopedycznego przekazu wiadomości na rzecz integracji wiedzy i umiejętności oraz ich praktycznego wykorzystania w oparciu o bazę biblioteki szkolnej. Zwracam uwagę, że nie wszystkie szkolne biblioteki są skomputeryzowane. Należy nauczyć czytelników korzystania z katalogów kartkowych, księgozbioru podręcznego, bibliografii ogólnych i dziedzinowych, przybliżyć strukturę i klasyfikację zbiorów, zasady tworzenia powołań i przypisów bibliograficznych. Uczeń, którego przeszkolono wyłącznie do korzystania z Internetu i innych źródeł elektronicznych nie radzi sobie z poszukiwaniami informacji w tradycyjnych encyklopediach, książkach popularnonaukowych i czasopismach oraz ze sporządzaniem notatek. Takie podejście do edukacji czytelniczej prowadzi nieuchronnie do pogłębiania analfabetyzmu funkcjonalnego.

Edukacja medialna

Wprowadzenie Internetowych Centrów Informacji Multimedialnej do bibliotek szkolnych (kilkanaście tysięcy) zdecydowanie predysponuje je do kompleksowej realizacji edukacji medialnej w szkole. Nauczyciel bibliotekarz – opiekun Centrum, służy czytelnikom kompetentną poradą nie tylko w sprawach poszukiwań informacji przy użyciu nowoczesnych narzędzi, ale też w ich ocenie i rozsądnym wykorzystaniu. Edukację medialną należy postrzegać w trzech aspektach:

- edukacja **o mediach** – wiedza o mediach i mechanizmach ich oddziaływania, umiejętność obsługi sprzętu
- edukacja **przez media** – wykorzystanie Internetu i programów multimedialnych jako źródeł informacji
- edukacja **dla mediów** – poznanie języka mediów i wykorzystanie mediów do wspierania rozwoju intelektualnego, twórczości oraz tworzenia własnych komunikatów medialnych

Bibliotekarz w szkole jest jedynym nauczycielem wykształconym w kierunku edukacji medialnej, w większości ma co najmniej dwie specjalizacje. Należy jednak stworzyć mu możliwości prowadzenia planowych zajęć, szczególnie w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

O ile techniczną opiekę nad Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej można polecić informatykom, o tyle zasad wykorzystywania zasobów ICIM i znajomości funkcjonowania wszelkich dostępnych mediów powinni uczyć nauczyciele bibliotekarze. Tym bardziej, że kilkadziesiąt tysięcy szkolnych bibliotek dysponuje już nowoczesną bazą.

Uzupełnienie projektu podstawy programowej o wyżej zasygnalizowane uwagi pozwoli na zbliżenie modelu polskiej biblioteki szkolnej do standardów krajów wysokorozwiniętych. Spełni też oczekiwania edukacyjne naszych wychowanków i ich rodziców.

Oprac. mgr Danuta Brzezińska
zastępca prezesa Rady Głównej TNBSP
d.brzezinska@wp.pl